

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

**Рад Заштитника грађана
у ромским насељима "Север", "Брезоник" и "Стари Центар" у Бору**

28. јул 2011.

Настављајући са радом у ромским насељима Заштитник грађана организовао је пријем притужби у ромским насељима „Север“, „Брезоник“ и „Стари Центар“ у општини Бор. Заменик Заштитника грађана др Горан Башић разговарао је са грађанима и упознао их са надлежностима Заштитника грађана и начинима како да му се притуже. У разговору са грађанима ових насеља уочено је да грађани, поред осталог, имају и проблеме у вези са добијањем личних докумената, што је најчешће проузроковано непознавањем начина како да остваре ова права. О могућности унапређење положаја Рома у Бору, заменик Заштитника грађана је разговарао са координатором за питање мањина општине Бор, педагошким асистентима, представницима Националног савета ромске националне мањине и ромским невладиним организацијама.

***

У општини Бор према проценама живи око 5.000 Рома што чини око 10% становништва општине Бор¹. Имајући у виду, да у Бору живи велики број становника ромске националности, општинска самоуправа је систематизовала место координатора за питање мањина који се између осталог бави и питањем решавања проблема Рома. Поред координатора за питање мањина, питањем Рома се баве и четири педагошка асистента, три у основним школама и један у предшколској установи, као и координатор за културу Рома који је ангажован у оквиру Центра за културу општине Бор.

Према речима координаторке за националне мањине напредак који је уочен увођењем асистената и координатора, није био мотив да надлежни органи реше проблем радног статуса педагошких асистената. Указано је и на то да координатор за мањине и поред напора да обиђе сва насеља и покуша да допринесе решавању појединих проблема нема одговарајућу подршку и ресурсе. У општинској служби је до прошле године, захваљујући подршци међународних организација, радио ромски

---

¹ Овај број су потврдили представници локалне самоуправе (заменик председника општине..., начелник Полицијске управе... и представници ромских НВО, као и Мирјана Жикић, координаторка за националне мањине у општинској управи).

координатор, али након завршетка пројекта општина Бор нажалост није установила и систематизовала стално радно место за ромског координатора.

Педагошки асистенти у основним школама раде на одређено време, док педагошки асистент у предшколској установи нема решен радни статус тако да не прима никакву накнаду за посао који обавља. Потребно је истаћи да је смисао увођења педагошког, односно ромског асистента да помажу у савладавању градива и учењу језика, као и да посредују код тестирања за упис ромске деце у школе, имајући у виду честу језичку баријеру која доводи до тога да се ромска деца због неразумевања језика упућују у специјалне школе иако су психичко-физички способна за редовну школу. Педагошки асистенти који раде на територији општине имају обавезу да раде са свом децом која заостају у градиву, што у одређеној мери отежава већ тежак посао рада са веома маргинализованом групом деце, односно ромском децом. Увођењем педагошких асистената повећан је упис ромске деце у предшколске установе и основне школе, али је проценат ромске деце у специјалним школама и даље изузетно висок. Родитељи ромске деце често сами уписују децу у специјалне школе јер су најчешће изузетно сиромашни, а у специјалним школама деца добијају бесплатну одећу и обућу, као и уџбенике. Важно је истаћи да деца која заврше специјалне школе имају веома ограничен избор даљег школовања, што доводи до тога да Роми најчешће раде најтеже и најмање плаћене послове због немогућности дошколовавања. Специјалну школу у Бору од укупно 130 ученика похађа 110 ученика ромске националности, од којих је, према речима, педагошких асистенткиња већина способна да похађа редовне школе.

Ромско насеље „Север“, општина Бор

Ромско насеље „Север“ налази се на ободима копова рудника, што ово насеље чини не само лошим већ и небезбедним за живот. Ивице копова су необезбеђене што представља опасност за безбедност деце. У насељу живи преко 80% ромског становништва које насељава зграде које су предвиђене за рушење. Статус овог насеља није предвиђен урбанистичким планом, а зграда није уписана у катастар непокретности. У овим неусловним стамбеним објектима живи око 100 људи. Од радно способног становништва у насељу само је један становник у радном односу, а становници насеља се углавном издржавају од социјалне помоћи. У насељу је спроведена струја и вода, али притисак воде је веома слаб и углавном нема воде. Проблем представља и то што у насељу постоји само један санитарни чвор, као и проблем изливања канализације. Хигијена у насељу је на веома ниском нивоу, поред кућа и на ободима насеља налазе се гомиле смећа, постоји само један контејнер, а како су нас обавестили становници насеља комунално предузеће не односи смеће. Такође, лако се уочавају различита обољења коже и заразе..

У насељу има новорођенчади, као и деце предшколског и школског узраста. Уочено је да је здравствено стање новорођених беба, али и старије деце лоше. Већином имају разне заразне болести, вашке, шугу, изуједани су од инсеката. У Борском Дому здравља запослена је здравствена медијаторка чији је задатак да води рачуна о здравственом стању становника ромских насеља, међутим грађани овог насеља су

нам се пожалили да здравствена медијаторка до сада није обилазила насеље иако јој је то основни опис посла².

Као што је већ наведено, у насељу „Север“ живи велики број деце предшколског и школског узраста. Захваљујући напорима педагошких асистената и координатора за питање мањина, већина њих је уписано у школу. Педагошки асистенти када се учест често изостајање деце из школе, обилазе насеља у којима деца живе и решавају проблеме што обезбеђује континуитет образовања. Већ поменути проблем уписивања ромске деце у специјалне школе захтева обухватније решење, имајући у виду да се родитељи ромске деце најчешће опредељују за специјалне школе због немогућности да финансирају редовно школовање детета. Како су становници овог насеља сами навели, бесплатни уџбеници, обућа и одећа која се добија у специјалним школама представљају значајну помоћ породици.

Поред веома лоших услова за живот, становници овог насеља суочавају се и са проблемом добијања личних докумената. Наиме, одређени број људи у насељу не поседује личне карте, здравствене књижице јер је реч о страним држављанима. Проблем је у томе што се већина становника у насељу населила у општину Бор још осамдесетих година али даље имају страно држављанство, најчешће Републике Македоније. Такође, у насељу живе и повратници по основу споразума о реадмисији који имају проблем да добију држављанство иако имају сва потребна документа. Овај проблем прозводи додатне проблеме, имајући у виду да их због непоседовања докумената често легитимише полиција па неретко и новчано кажњава. **Посебан проблем представља то да мајке због непоседовања личних докумената не уписују своју децу у матичне књиге рођених, што проузрокује да ова деца постају „правно невидљива“.**

Ромско насеље „Брезоник“, општина Бор

Ромско насеље „Брезоник“ чине три напуштене зграде које су раније припадале касарни . У насељу живи око 100 људи. Одређени број становника насеља преко лета одлази да ради сезонске послове. Становници овог насеља суочавају се са сличним проблемима као становници насеља „Север“, односно са проблемом са водом, изливањем канализације и нехигијеном. Здравствени услови у овом насељу су изузетно лоши, а здравствена медијаторка није обилазила ни ово насеље. У насељу живи и одређени број малолетних трудница, узраста од 15 до 17 година које како саме наводе немају довољно сазнања и информација о начинима остваривања здравствене заштите за време одржавања трудноће. Због непоседовања личних докумената или неуредности докумената већином не остварују право на здравствену заштиту, односно не поседују здравствену књижицу што посебно представља проблем код трудница. **Наиме, у насељу живи одређени број углавном мајки са децом које немају држављанство, односно већином имају македонско**

² Заменик Заштитника грађана је 28.јула ненајављен обишао Дом здравља у Бору и захтевао је састанак с здравственом медијаторком. Међутим, то није било могуће јер према речима главне сестре ромска здравствена медијаторка већ пет месеци не обавља послове за које је задужена од стране Министарства здравља, да је на породилском боловању и да се налази у иностранству.

држављанство, а због непоседовања пасоша не могу да донесу извод из матичне књиге рођених из Македоније који им је потребан како би решили питање личних докумената.

Као што је већ истакнуто, овакви проблеми доводе до тога да мајке не уписују децу у матичне књиге рођених чиме се овој деци крши основно људско право, односно право на лични идентитет. У насељу „Брезоник“ сваки други становник има неуредна документа или неки проблем са добијањем докумената. Такође, уочено је да у овом насељу проблем са личним документима проузрокује препреке при упису у предшколске установе и школе, иако педагошки асистенти у сарадњи са координатором за питање мањина праве велики напор да афирмативним мерама упишу што већи број деце. Становници насеља „Брезоник“ пожалили су се да кад се обрате општини за помоћ при решавању ових проблема често не добију одговарајући правни савет како да остваре своја права. У контакту са грађанима, сазнали смо да неписмени грађани поседују образце невладине организације „Праксис“ којима се од њих тражи пуномоћје.

Насеље „Стари Центар“

Насеље „Стари Центар“ насељава мешовито становништво и састоји се од неколико старих радничких барака. Насеље „Стари Центар“ има релативно добре услове живота у поређењу са насељима „Север“ и „Брезоник“. У насељу је спроводена струја и вода, а хигијена насеља је на бољем нивоу од поменутих насеља. У насељу живе четири ромске породице, односно око двадесет људи, од којих се већина издржава од социјалне помоћи и дечијег додатка. У просеку у једној породици живи четворо малолетне деце. **Проблем који је уочен и у овом насељу је непоседовање докумената. Како нам се пожалио један становник због проблема са добијањем држављанства за супругу, двоје деце нису уписали у матичне књиге рођених.** Такође, већина породица се жалила да су неуки и неписмени те да и због тога не знају како да остваре ова и друга права, а да општински службеници одбијају њихове захтеве за личним документима без да су им пружили било какву бесплатну правну помоћ.